

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 23 lutego 2016 r.

Adam Bodnar

IX.517.1673.2015.TRo

Pan

Zbigniew Ziobro

Minister Sprawiedliwości

Problem skutecznej readaptacji społecznej skazanych leży w moim szczególnym zainteresowaniu. Tego typu sprawy stanowią bowiem znaczny odsetek skarg, kierowanych do mnie przez skazanych, którzy posiadają szereg wątpliwości i obaw, czy opuszczając mury więzienne, poradzą sobie na wolności. Większość osób skazanych, która weszła w konflikt z prawem, znajdowała się uprzednio w trudnej sytuacji życiowej, bądź to z uwagi na brak umiejętności radzenia sobie w społeczeństwie, brak wykształcenia, wsparcia rodziny, czy też z powodu posiadanych nałogów. Udzielenie pomocy takim ludziom może w istotny sposób przyczynić się do zapobieżenia ich ponownemu wejściu w konflikt z prawem, a tym samym zwiększyć poczucie bezpieczeństwa wszystkich obywateli. Dlatego też z wielką uwagą zapoznałem się z treścią raportu przedstawionego mi przez Najwyższą Izbę Kontroli, dotyczącego readaptacji społecznej skazanych na wieloletnie kary pozbawienia wolności.

Głównym zarzutem, jaki w raporcie stawia Najwyższa Izba Kontroli jest brak kompleksowego systemu w zakresie wsparcia społecznej readaptacji skazanych, w tym skazanych na wieloletnie kary pozbawienia wolności. Zdaniem kontrolujących, problemem jest tu wielość podmiotów wykonujących niezależnie od siebie, na mocy odrębnych przepisów, działania związane z readaptacją społeczną osób skazanych. Podejmowane działania nie są całościowe, nie uzupełniają się wzajemnie. Nie ma przepływu informacji i wymiany doświadczeń. Brakuje też jednorodnego, kompleksowego programu rozwiązywania problemów związanych z readaptacją społeczną skazanych. Podejmowane działania mają często charakter fragmentaryczny i nie uwzględniają

konieczności objęcia skoordynowanymi działaniami readaptacyjnymi jednocześnie wielu sfer funkcjonowania osób skazanych tj. rodzinnej, zawodowej, zdrowotnej.

W odpowiedzi na raport NIK, poprzedni Minister Sprawiedliwości, mając na uwadze założenia podpisanego w dniu 5 lutego 2014 r. dokumentu programowego pt. „Strategia Modernizacji Przestrzeni Sprawiedliwości w Polsce na lata 2014–2020” – nie widział potrzeby podjęcia prac związanych z opracowaniem i przyjęciem strategicznego dokumentu, regulującego kompleksowo problem społecznej readaptacji skazanych. Wskazał ponadto, że istniejący system opierający się na współpracy wielu organów państwowych, służb, instytucji oraz społeczeństwa, wzajemnie się przenika, uzupełnia i w zależności od etapu postępowania wykonawczego albo jego zakończenia realizacja świadczeń jest przejmowana przez kolejne instytucje. Najwyższa Izba Kontroli kwestionując stanowisko Ministra wskazała, iż dokument ten nie określa w całości polityki ułatwiania readaptacji społecznej skazanych, gdyż zawiera jedynie selektywne elementy tego systemu.

Dowodem na regres w organizowaniu systemu pomocy dla osób opuszczających zakłady karne było uchylene z dniem 1 stycznia 2012 r. przepisu art. 167 k.k.w., stanowiącego że skazany, przed zwolnieniem z zakładu karnego, ma prawo zwrócić się do sądu penitencjarnego z wnioskiem o zastosowanie względem niego dozoru sądowego kuratora zawodowego, zwłaszcza jeśli oczekujące go warunki życia po zwolnieniu z zakładu karnego mogą mu utrudniać społeczną readaptację. Aktualnie skazany nie może liczyć na pomoc kuratora zawodowego, co zapewne nie sprzyja readaptacji społecznej skazanych.

Powtarzające się liczne skargi osadzonych, jakie wpływają do Biura RPO, wskazują, iż obecny system pomocy skazanym nie jest do końca wydolny i wymaga dalszych zmian. W związku z powyższym uprzejmie proszę Pana Ministra o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie oraz wskazanie, czy w podległym Panu Ministerstwie planowane są działania zmierzające do stworzenia kompleksowego systemu w zakresie wsparcia społecznej readaptacji skazanych.

Kolejnym zagadnieniem, które zostało podniesione w raporcie Najwyższej Izby Kontroli, jest działalność Rady Głównej do Spraw Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym. Według analizowanego raportu Rada Główna do Spraw Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym nie wykorzystywała swojego potencjału w zakresie realizacji celów, dla których została powołana, tj. koordynowania współdziałania organów państwowych i przedstawicieli społeczeństwa w zapobieganiu przestępczości i wykonywaniu orzeczeń, świadczenia pomocy w readaptacji społecznej skazanych, a także wykonywania kontroli społecznej i dokonywania oceny polityki penitencjarnej. Zdaniem kontrolujących podmiot ten stanowił przede wszystkim platformę wymiany wiedzy i doświadczeń dla swoich członków, mimo iż gremium to, reprezentujące

administrację publiczną, świat nauki, a także organizacje pozarządowe, mogłyby zainicjować konieczne zmiany w systemie readaptacji społecznej skazanych. W konsekwencji powyższego, prace Rady Głównej w zbyt niskim stopniu znalazły przełożenie na jej działalność uchwałodawczą, a tym samym na formułowanie ocen i rekomendacji.

Mając na względzie fakt, iż Rada Główna do Spraw Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazanym jest organem działającym przy Ministrze Sprawiedliwości, a jej Przewodniczącym jest przedstawiciel Pana resortu, uprzejmie proszę o wskazanie jak obecnie wyglądają prace Rady Głównej oraz poinformowanie, jakie działania podjęła Rada w ciągu ostatniego roku w ramach swoich prerogatyw wynikających z ustawy oraz aktów wykonawczych.

Z przesłanego mi raportu wynika również, iż Minister Sprawiedliwości nie wniósł zastrzeżeń do niezwykle istotnej zmiany legislacyjnej związanej z readaptacją społeczną skazanych, szczególnie tych na wieloletnie kary pozbawienia wolności. Ustawa z dnia 14 marca 2014 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r. poz. 598) wykreśliła z art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy rozwiązanie polegające na wyodrębnieniu kategorii osób, które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia, jako jednej z grup osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, wobec których mogły być dodatkowo stosowane działania określone w art. 50–61a ustawy o promocji zatrudnienia.

W związku z tym, bardzo proszę Pana Ministra o rozważenie podjęcia prac legislacyjnych zmierzających do przywrócenia poprzedniego stanu prawnego, polegającego na ponownym zaliczeniu skazanych, którzy po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęli zatrudnienia, do jednej z grup osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Ponadto, pragnę zwrócić uwagę, że w dniu 13 czerwca 2000 r. pomiędzy Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej a Centralnym Zarządem Służby Więziennej zawarte zostało porozumienie w sprawie zasad współpracy w zakresie organizacji pomocy na rzecz osób zwalnianych z zakładów karnych i aresztów śledczych oraz rodzin osób pozbawionych wolności. Zgodnie z ww. porozumieniem ośrodki pomocy społecznej i administracja zakładów karnych mają podejmować wspólne działania mające na celu przygotowanie osób opuszczających zakłady karne do readaptacji społecznej. Pomimo, że porozumienie funkcjonuje w praktyce, to Centralny Zarząd Służby Więziennej nie prowadzi bieżącego monitoringu jego realizacji. Należy także wskazać, że Dyrektor Generalny Służby Więziennej nie kierował do jednostek podległych pism instrukcyjnych, o których mowa w §13 w/w Porozumienia. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej corocznie przekazywało sprawozdania z realizacji Porozumienia Centralnemu Zarządowi Służby Więziennej w celu dokonania oceny wspólnych działań. Dyrektor Generalny Służby Więziennej wskazał, że

na podstawie tych sprawozdań dokonywana była ocena stopnia zaangażowania poszczególnych okręgowych inspektoratów Służby Więziennej w realizację porozumienia.

Mając powyższe na uwadze uprzejmie proszę Pana Ministra o udzielenie odpowiedzi na wskazane powyżej pytania oraz przedstawienie informacji, jakie w ostatnim czasie podjęto działania zmierzające do zwiększenia efektywności systemu readaptacji społecznej skazanych, a nadto jak wygląda obecnie współpraca Centralnego Zarządu Służby Więziennej z Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach podpisanego w dniu 13 czerwca 2000 r. Porozumienia.

Podpis na oryginale